

LUNDS
UNIVERSITET

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN

Samma brott, olika påföljd

Om skillnader i rättens avgöranden

Författare: Louise Edlund

Kandidatuppsats SOCK01, 15 hp

Internet

Vårterminen 2012

Handledare: Birgitta Ericson

Författare: Louise Edlund

Titel: Samma brott, olika påföljd. Om skillnader i rättens avgöranden

Kandidatuppsats SOCK01, 15 hp

Lunds Universitet, Sociologiska Institutionen

Internet

Vårterminen 2012

Handledare: Birgitta Ericson

Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka om det fanns likheter eller skillnader i två domar för fridsbrott mot barn, eller det som i vardagen kallas för barnmisshandel i hemmet. Det empiriska materialet för studien bestod i två likvärdiga domar där brottsbeskrivningen var jämförbar, men gärningspersonerna tillhörde skilda kön och hade sin tillhörighet i två skilda socialklasser. Uppsatsens teoretiska ansats var Bourdies habitusbegrepp och Foucaults maktbegrepp. Arbetet inleddes med frågan om alkoholen kunde vara en förmildrande omständighet i den rättsliga prövningen. Resultatet av studien visade, att det fanns skillnad i rättens avgöranden för två likvärdiga mål, baserad på könstillhörighet och socialklass. Båda gärningspersonerna hade problematiska alkoholvanor, i de två studerade fallen är det den som ber om hjälp som blir dömd till frihetsberövande straff, och den som förnekar sitt hjälpbehov får kontraktsvård som påföljd.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
2. Tidigare forskning	6
3. Teori	7
3.1 Bourdieus kapitalbegrepp	7
3.2 Foucaults maktbegrepp	9
3.3 Manligt och kvinnligt, att göra kön och könsmaktsordning	10
4. Metod	11
4.1 Urval	11
4.2 Tillvägagångssätt	12
4.3 Diskursanalys som metod	13
4.4 Förförståelse	14
4.5 Forskningsetik	14
5. Resultat och analys	15
5.1 Framställan av gärningspersonerna	15
5.2 Framställning av gärningspersonens sociala ställning	16
5.3 Alkoholmissbruk	17
5.4 Tingsrättens straffmätning och Hovrättens bedömning efter överklagan	17
5.5 Sammanställt resultat och analys	17
6. Diskussion	21
7. Slutsats	23
9. Referenslista	24

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Att alkohol orsakar våld är en vedertagen kunskap, vilken också påvisats forskningsmässigt i olika sammanhang. Alkoholen är en faktor bakom våld i det offentliga, våld i hemmen, krogvåld och annat i samhället. Det är inte främmande att tänka, att alkoholen också kan vara en faktor bakom barnmisshandel i hemmet, det som kallas för våld av närstående.

Under hösten 2011 förekom rapportering i massmedia kring huruvida alkohol sågs som en förmildrande omständighet vid vållandebrott i trafiken. Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) hade kommit ut med en rapport som visade, att onyktra förare som gjort sig skyldiga till vållandebrott (vållande för fara för annan, vållande till kroppsskada, vållande till annans död) hade fått kortare strafftider än vad nyktra förare hade fått. Rapportens slutsats var entydig, ju högre grad av fylla, desto kortare tid i fängelse. Detsamma gällde de onyktra som dömts för grov rattfylla, de fick lägre strafflängd än de som dömdes för rattfylla. Myndigheten har studerat domar avkunnade mellan åren 1995 och 2005. I sin rapport skriver författarna, att de inte funnit tidigare forskning där onyktra och nyktra personers likartade brottslighet och strafflängd för brottsligheten jämförts. Rapporten menar, att onykterhet skall öka på graden av oaktsamhet varpå strafflängd skulle vara längre än för nyktra för likartade brott med samma skada, såsom en rödljuskörning som slutar i en olycka som leder till en medtrafikants eller annans död. De faktafynd som undersökningen gav, var precis tvärtom mot vad som kan antas gälla för förhållandena nykter och onykter förare.

”För de som dömts till fängelse med grov oaktsamhet gäller att fängelsetiden avtar med grad av onykterhet.”

(Mohammad-Reza & Hammarström 2011 sid 46)

Rapporten avslutas med förslag på vidare undersökningar i ämnet.

”Vad som inte analyserats i denna studie är om det finns skillnader i straffutmätning kopplad till kön och ålder. Andra faktorer som skulle kunna vara av intresse att relatera till straffutmätning skulle kunna vara:

- personer födda i Sverige respektive utomlands
- inkomst
- region etc.”

(Mohammad-Reza & Hammarström 2011 sid 47)

Dessa faktafynd om alkohol som en förmildrande omständighet, och VTIs tankar om inkluderande av kön, klass och etnicitet i vidare studier, väckte min tanke om alkohol som en faktor hos gärningspersoner i Tingsrätt, vad gäller annan brottslighet såsom våldsbrottslighet mot barn. BRÅ Rapport 2011:16 ”*Polisanmäld barnmisshandel*” visar, att socioekonomiskt utsatta människor är överrepresenterade i anmälningsstatistiken för barnmisshandel, men rapporten menar också, att detta kan bero på att gruppen i sig är i myndighetens intresse på ett annat sätt än vad socioekonomiskt starka grupper är. En tredjedel av de misstänkta gärningspersonerna är kvinnor vilket är en hög andel jämfört med annan kriminalitet (ibid). Rapporten behandlar heller inte misstänkta gärningspersoners alkoholvanor alls, utan alkohol nämns i rapporten (BRÅ 2011:16) som en konsekvens av våldserfarenhet eller som en bidragande orsak till en social utsatthet hos gärningspersonen.

Denna gång väljer jag, utifrån synen på alkohol som en förmildrande omständighet i trafikbrott, att undersöka om jag kan finna liknande företeelse vid fridsbrott mot barn, där ett alkoholbruk konstaterats hos den vuxna och om alkoholen ses på skilda sätt utifrån socioekonomisk gruppstillhörighet för den åtalade. I min studie inkluderar jag därmed socioekonomisk klasstillhörighet och kön när jag jämför två domar för friskräkningsbrott mot barn.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att söka skillnader och likheter mellan två likvärdiga tingsrättsdomar som överklagats till Hovrätt, där brottsligheten består i fridsbrott mot barn och den vuxna har alkoholvanor som nämns i dommaterialet. Frågeställningen jag har inför uppsatsen är, om det kan urskiljas en genusbaserad skillnad mellan två dömda personer för likartade brott, om alkoholvanorna behandlas på likvärdigt sätt i domslutet eller om det finns skillnader här, och om detta ger en skillnad i straffmätningen. Den frågan som jag inleder arbetet med blir därmed: spelar alkoholmissbruk någon roll vid straffmätning, eller finns det andra faktorer som kan tänkas påverka strafflängd vid fridsbrott mot barn?

2. Tidigare forskning

Karin Trulsson, socionom och fil dr i socialt arbete med särskilt intresse för forskning kring kvinnor och missbruk, har forskat i ämnet kring genus och stigmatisering i relation till föräldrarollen för missbrukande föräldrar. Trulsson (2005) menar, att samhället förväntar sig ett visst beteende av kvinnorna, att de skall vara omhändertagande och vårdande. Kvinnorna stigmatiseras hårdare än män då de avviker från det förväntade beteendet, då männen traditionellt sett ses som mer våldsamma än kvinnor av naturen. Bengt Svensson, professor i socialt arbete och missbruksforskare, menar att mannen som återfaller i missbruk inte döms lika hårt av samhället, som kvinnan som återfaller (Svensson 2005). Likaså har Svensson konstaterat en skillnad i socialt stöd för den missbrukande personen, de missbrukande männen har ofta en icke-missbrukande partner, medan kvinnorna i missbruk omges av missbrukande män. Kvinnorna har därmed större krav på normenligt beteende utan missbruksinslag, samtidigt som de har ett sämre socialt stöd än männen för att kunna uppnå denna nykterhet och drogfrihet (ibid). Det tycks föreligga en påvisbar genusbaserad skillnad för missbrukande personer, vad gäller samhällets syn på missbrukaren. Trulsson (2005) menar, att den skötsamma medelklasskvinnan utgör kvinnoidealet i samhället och att avvikande kvinnor från detta medelklassideal ses som avvikare och fördöms hårt av samhället. Mansidealet är ett machoideal, vilket också i hög grad genomsyrar missbruksmiljön (ibid). Trulsson (2005) skriver att missbrukarkvinnor ofta byter drog när hon byter sin manliga partner och att detta kan ses som en osjälvständighet hos kvinnorna, som lever i det närmaste i en symbios med männen.

Den samhälleligt skilda synen på kvinnliga och manliga missbrukare var en av de starkaste faktorerna bakom mitt val av ämne till uppsatsen.

3. Teori

Jag har valt Bourdies kapitalbegrepp och Foucaults maktbegrepp eftersom social status ger makt och makt tillförskansas genom socialgruppstillhörigheten, som är baserad på de kapital en individ har med sig i samhället. ”Lika barn leka bäst” är ett begrepp som jag ser komma ur denna socialgruppstanke och klass skillnader är en del av det som ligger i fokus för sociologin att studera. Status, såsom Weber beskrev begreppet, är något som kan skifta även inom den egna socialgruppen, en individ kan ha hög status i sin egna socialgrupp men låg status i de högre klasserna. I drogkretsarna finns denna status inom gruppen tydlig och synbar, men statusen som en individ har i en drogkontext är knappast överföringsbar och valid i det etablerade samhället (Litzen 2004; Trulsson 2005). Trulsson (2005) refererar också till Vinnerljungs forskning om familjehemsplacering av barn, där det framkommit att de mest lyckade placeringarna skett inom barnets egna släkt, i en miljö och i en socialklass som barnet är bekant med. En placering i ett välordnat medelklasshem kan ge barnet ur missbrukskontexten tysta förväntningar på beteende som barnet inte klarar av att uppfylla, skriver Trulsson (2005). Socialklassen, eller den tysta kunskap som varje människa bär, den egna bakgrunden och de egna sociala banken, avgör vilken socialklass individen tillhör. Av den anledningen har jag valt att använda mig av Bourdies kapital- och habitusbegrepp i arbetet. Makt är något som finns i varje socialt rum och Foucault har studerat hur makt fungerar i de sociala rummen. De människor som detta arbete handlar om möter myndighetspersoner hos polisen, hos socialtjänsten och inom rättsväsendet. Här har jag valt att studera det rättsliga rummet, de rummen som deras ärenden avhandlas i, genomsyrade av makt, enskilda handläggares makt över den tilltalade. Av den anledningen fann jag Foucaults maktbegrepp intressant att använda i arbetet.

3.1 Bourdieus kapitalbegrepp

Bourdieu studerade människor i olika samhällen och myntade begreppen socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital samt symboliskt kapital. Summan av kapitalen kallade Bourdieu för habitus. Det kulturella kapitalet består av erfarenhet och kunskap inom de högre klassernas värderingsområden, såsom kännedom om klassisk musik, språklig förmåga och

utbildningsgrad. Den som kan föra sig i det högre sociala rummet kan anses ha detta kulturella kapital. Det sociala kapitalet är enligt Bourdieu ett slags relationskapital, det är umgänge med rätt människor i rätt sociala rum, som kan ge tillträde till de högre rummen, likväl som det kan exkludera en människa ur ett högre rum. Det ekonomiska kapitalet är materiella tillgångar, vilket också kan vara ett hjälpmedel för en människa att förvärva de övriga kapitalen (Broady 1991).

När kapitalen en individ anses äga accepterats av andra i det sociala rummet som de avses göras valida, utgör de tillsammans ett symboliskt kapital. Broady har definierat det som *”symboliskt kapital är det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde”* (Broady 1991) Symboliska kapital kan till exempel vara en position i samhället som ger individen tillträde i vissa högre sociala rum, eller kunskaper som öppnar dörrar till andra slutna rum. I sammanhanget hör, att samhället skall ge värde åt den titel eller position som individen har, menade Broady. Detta kan enklast förklaras i termer av status, såsom Weber förklarade funktionen av status i ett samhälle. Webers statusbegrepp var ett reflexivt sådant, i den bemärkelsen att statusen inte var något konstant utan status kunde värderas olika i olika sociala rum (Boglund, Eliasson &, Månsson 2005). En hög status i sin egen samhällsklass gav inte hög status i sociala rum ovanför det egna, om jag här skall ta mig friheten och blanda begreppen från Weber och Bourdieu. En finare bil än grannens ger status i det egna villaområdet, men knappast på arbetsplatsen om bilen skall stå bland chefernas, om jag här skall uttrycka det något förenklat.

Bourdieus klassbegrepp omsatt i termer av habitus medför, att den inte bara är de ekonomiska tillgångarna och den personliga friheten i livsval som avgör klasstillhörighet. Individen måste även uppfylla normen för tillhörighet i den sociala grupp som han vill tillhöra. Det är betydligt mer än ”rätt” ekonomisk klass som behövs för tillträde i de högre sociala rummen. Bourdieu menade, att individens habitus gav individen tillträdet, varför smak, bildning och språklig kompetens var nycklar till dörren till det högre sociala rummet. Människor med samma slags habitus, samma språkliga förmåga, samma uttryckssätt och samma smak bildar grupper vari endast människor som stämmer in i gruppens värderingar tillåts inträde. Det kulturella kapitalet, som tar en människa från ett socialt rum till ett högre måste legitimeras av människorna i det högre sociala rummet innan det kan få någon symbolisk makt (Bourdieu 1992).

De sociala rummen, eller fälten, är enligt Bourdieu egna produktionsfält, avgränsade sociala rum med egna koder och värderingar (Bourdieu 1992). De sociala fälten består av sociala

relationer vars gemensamma knytpunkt handlar om de gemensamma intressena. Dessa sociala fält innefattar en intern kamp om de mest prestigefyllda positionerna på fältet, och de som innehar de sociala relationerna är väl medvetna om spelreglerna som gäller, menar Bourdieu (ibid).

Vid en kartläggning av en människas livshistoria och summan av kapitalen framträder ett mönster av dispositioner, som mänskligt handlande utgår ifrån. Strategier, som skapas utifrån personens kunskap, förmåga och habitus, är resultaten av en livslång lärandeprocess menade Bourdieu (1997).

3.2 Foucaults maktbegrepp

Michel Foucault var en fransk sociolog som intresserade sig stort för maktbegreppet. Enligt Foucault är makt något subjektivt och saknar ett konstantum, makt finns inte annat än i det rum som det används. Foucault menade att makt tillförkansades individer via språket och språkbruket, ordet *kan ge* makt, ordet *är* inte makt (Foucault 1970). Språket i sig gav inte makt, menade Foucault, utan användandet av ordet kunde ge makt i det rummet som ordet yttrades i. Disponerandet av språket och artikuleringen inkluderade Foucault i språkets bruk och dess form. Därmed såg inte Foucault makten ägas av en person, men rätt ord, i rätt rum, kan ge ordets yttrare makt i relation till andra i det aktuella rummet. Med begreppet könsmaktsordning avses en genusbaserad skillnad mellan män och kvinnor, där männen är överordnade kvinnorna. Denna könsmaktsordning antas sedan styra livsvillkoren för människorna, kvinnornas livsvillkor anses vara begränsade i en jämförelse med männens, baserat på en könsskillnad (Hedin 2005). Foucault, med sitt sätt att beskriva makten som subjektiv, något som finns då och när den används, såg därmed på könsmaktsordningen som något subjektivt, den fanns där endast om den användes i en negativ mening.

Språket och dess användning är ett av de områden som intresserade Foucault (1970) stort. Foucault menade, att språket är begränsat till vissa maktfält och maktfältets normer för vad som är acceptabelt. I det sociala rummet med högtravande akademiska uttryck och komplexa språkliga utlägg har inte den som inte äger språket någon given makt. Den obildade, eller den som inte är etablerad i det aktuella sociala fältet (jmf Bourdies uttryck), begränsas av det acceptabla för vad som får sägas och av vem. Språket och språkbruket kommer att skilja de sociala fältens invånare och inräknade, så länge språket inte är avskalat och naket på det sätt som vetenskap i sig meddelas (ibid). Diskurs är ett central begrepp i alla Foucaults texter.

Foucault specificerar begreppet diskurs att innefatta den rådande tron om sanning. En vetenskapligt förankrad sanning utgör en diskurs. Dessa diskurser möts av motstånd och diskursens ramar utgör ramarna för makten där ramarna kan användas för att begränsa andra, menar Foucault (2008). Foucault hävdar att människorna i samhällen inte behöver delas in i raser, för att det bara finns två raser, en under- och en överras (Foucault 2008).

3.3 Manligt och kvinnligt, att göra kön och könsmaktsordning

Det är ostridigt, att när människor möter varandra sker en omedelbar kategorisering av den andra utifrån kön. Att kunna placera den man möter i ena könet, som en man eller kvinna, är avgörande för oss och omgivningen i alla våra möten, det är nödvändigt för att vi skall skapa oss en identitet liväl till att vi skall ge den vi möter en identitet. I mötet skapar vi en föreställning om den vi möter baserat på könstillhörighet, baserat på en uppsättning föreställningar om egenskaper som hör ihop med könet (Alvesson & Billing 1999; Eagly & Sczesny 2009). I handlandet och tänkandet ingår genus. Men detta betyder också, att baserat på vårt genus är vi förväntade att bete oss på ett förutbestämt sätt, och ha värderingar utifrån en uppsättning förväntningar om det, vi förväntas agera som kvinnliga kvinnor och manliga män. Män förväntas vara handlingskraftiga och starka, kvinnor förväntas vara omvårdande och svaga. Denna skillnad i genus skapar en könsmaktsordning, en ordning där männen ses som överordnade kvinnorna i samhället, som handlar om makt. Mannen förväntas i den sociala kontexten ha makt baserat på de egenskaper som han tilldelas i egenskap av man. Kvinnan förväntas vara underordnad männen (Jansson 2010).

Den diskursiva utgångspunkten för denna studie är, att män förväntas ha egenskaper som ses som manliga, de skall vara handlingskraftiga, dominanta och starka samt överordnade kvinnorna. Kvinnorna förväntas enligt denna diskurs, baserad på könsmaktsperspektivet, vara svaga och omvårdande och begreppet mamma förstås därmed innefatta egenskaper som handlar om trygghet och omvårdnad medan begreppet pappa förväntas handla om disciplin och ordning.

4. Metod

Studien är en diskursanalys, baserad på en dokumentanalys, med de utvalda domarna som avhandlats i Tingsrätt och Hovrätt som empiri och analysen skall ske efter utvalda teorier. Den utvalda litteraturen behandlar snarare de teorier och metoder som avses att användas i studien än till exempel tidigare forskning. En del av litteraturen behandlar tidigare forskning kring missbruk och könsskillnader. Diskursanalysen syftar på att skilja ut det som tas för sanning av dem som finns i det studerade, i det här fallet människorna i rättssalarna. Min ingång i ämnet är en tanke om könets betydelse och hur könet egentligen kan ses vara en uppsättning egenskaper manifesta i könstillhörighet. Jag har också en tanke om att socioekonomisk klasstillhörighet kan vara en starkare variabel än alkoholbruket, här tänker jag mig att det finns en skillnad på människors kategorisering utifrån klasstillhörighet: den högre klassens människor som begår arbetarklassens brott är svårare att identifiera som brottslingar än underklassen (Lindgren & Lundström 2010). Därför skall jag i studien undersöka två domar, där brottsgärningarna är direkt jämförbara med varandra i grovhet och frekvens, men förövarna har skilda kön och skilda socialklasstillhörigheter.

4.1 Urval

Urvalet omfattar domarna som valts ut till studien. I urvalet ingår en sökning efter lämpliga domar till empiri för undersökningen bland 100 uttagna domar. Domarna lästes och fakta noterades från varje dom kring vissa utvalda variabler. De domarna där dessa variabler bäst stämde överens med varandra, med tonvikten på gärningsbeskrivningarna i Tingsrättens utsago, valdes slutligen ut. Domarna som valts ut till studien omfattade jämförbara brottsliga handlingar med jämförbara beskrivningar av skador på brottsoffren, de minderåriga barnen. Till urvalskriterierna hörde också att domen i Tingsrätten överklagats och att Hovrätten tagit ställning i saken efter prövning. Domarna skulle ha avkunnats inom en förutbestämd tidsram. Domarnas brottsrubricering begränsades till Grov fridskränkning, vilket innebär att brotten begångna mot offret skall ha en systematik och vara upprepat, och skall kunna bedömas ha haft som syfte att allvarligt skada offrets självkänsla. Slutligen valdes två domar ur materialet ut, där gärningsbeskrivningarna stämde väl överens, där det var ett brottsoffer, det fanns skrivet om ett alkoholmissbruk hos gärningspersonen och domarna var utfärdade mot dels en

kvinnor, dels en man. I de två utvalda domarna finns också en tydlig skillnad i socialklass vad gäller gärningspersonerna.

Det finns detaljer som kan kritiseras i detta urvalsförfarande. Dels hittades inga domar med helt likvärdiga brottsbeskrivningar, där brottsoffren var av samma kön och i samma ålder bland de uttagna domarna. Polisens brottsutredning kan omfatta många gärningar, av vilka endast en del kommer till åklagaren och leder till åtalpunkter. Detta kan medföra att grovheten i brotten, frekvensen och omfattningen kan skilja sig åt mer än vad som kommer fram i dommaterialet. Det kan också finnas en brist i underlagen, då det som sagts i rättegångarna endast delvis noterats, beroende på att olika tingsnotarier skriver på olika sätt och noterar olika noggrant. Jacobsson & Meeuwisse (2008) påpekar, att en fallstudie kan vara resultatet av att materialet lett forskaren vidare samtidigt som urvalet styrs av en vilja att kunna presentera det som kan ses som falltypiskt. Författarna menar, att i forskningsunderlaget kan det därför finnas ytterligheter representerade, men jag har försökt välja det falltypiska i empirin till denna studie. Lundström (2008) påpekar hur uttryckssätt och innehåll kan skifta mellan olika slags journalanteckningar och belyser hur rättens noteringar är mer strikta i sin form jämfört med till exempel barnavårdsärenden hos socialtjänsterna. I alla texter ingår att de är skrivna för en viss sorts läsare, menar Lundström (2008), och att de är ämnade att läsas av en viss profession. Författaren påpekar också att i texten ryms underförstådda meningar, den professionella kan utläsa mer i texten än vad som faktiskt noterades. Detta använder jag när jag analyserar vad som inte noterades, då fakta som utesluts också kan utgöra data i denna studie. Trots de noterade bristerna bedömdes de utvalda domarna representera området som skulle undersökas och kunna utgöra underlag för studien.

4.2 Tillvägagångssätt

Domar rekryterades från Tingsrätt, lästes och sorterades i enighet med förbestämda kriterier. Till kriterierna hörde i första hand gärningsbeskrivning och den brottsutsattas ålder, att förövaren var en vårdnadshavare och att domslutet i Tingsrätten var likvärdigt utifrån brottsrubriceringen, varpå domar som överklagats och hanterats vidare av Hovrätt valdes ut. Bland de domar som motsvarade kriterierna fanns åtta domar som motsvarade varandra i fråga om gärningsbeskrivningarna och de övriga kriterierna. Från dessa åtta domar valdes slutligen två av domarna ut till empiriskt material i studien.

Materialet lästes och markerades ut i form av likheter och skillnader i uttryckssätt och fraser. Personaliaavsnitten ägnades särskild uppmärksamhet i detta avseende med tanke på frågeställningen kring betydelsen av social status, kön och eventuellt missbruk hos gärningspersonen. De utvalda fraserna analyserades sedan med hjälp av Bourdieus kapitalbegrepp med hänsyn tagen till Foucaults maktbegrepp.

4.3 Diskursanalys som metod

En diskurs är ett förbestämt sätt att se och tolka världen, skriver Börjesson & Palmblad (2010). Författarna menar också att en etnometodologiskt inspirerad diskursanalys söker forskaren att se vilken diskurs som föreslås gälla av dem som betraktas. I denna studie ligger tonvikten på rättens utsagor, då rättens utsaga är en slags förkortad version och dokumentation av vad som sades i rummet. Orden från gärningsperson och målsägande noteras inte ordagrant och texten, även om den i viss form är relativt ramstyrd i sin form, tillåts innehålla ord och uttryckssätt som tillhör notarien. Wreder (2010) skriver, att om syftet är att uttömmande fånga kärnan i det som studeras, är diskursanalysen inte en tillräcklig metod. För denna studie, baserad på delar av den presenterade bilden av vad som i ett visst socialt rum sas, ger utrymme för tolkningar av det data som presenteras, utan att studien skall framställas om uttömmande i ämnet. Diskursanalysen analyserar det som finns inom det analyserade, inte det utanför. Agenten, den som uttrycker sig eller skriver, är inte studieobjektet, utan utsagan i sig är det studerade (ibid.). Därför blir diskursanalysen en lämplig metod, eftersom materialet som granskas inte ger en fullvärdig bild av det som faktiskt fanns i rummet att betrakta. Empirin till denna studie innefattar inte den övriga informationen som kvalitativt sett har funnits i det sociala rummet, i rättssalen, där texterna producerades. Torell (2010) menar, att diskursanalysens ting, det studerade, är meningsbärande retoriska fraser med ett syfte. Författaren illustrerar i texten hur synonyma och snarlika ord ger ordet mening, meningens innebörd flyttas mellan fält genom små justeringar av ordet eller kontexten ordet placeras i. Wahl (2010) förtydligar i *Diskursanalys i praktiken* hur kontexten ordet sägs eller skrivs i påverkar ordets form och uttryck. En tolkning som utgår från utanför den sociala kontext eller utanför det sammanhang där ordet produceras är därmed att lägga sin tid i onödan på en tolkning. I diskursanalysen måste alltså hänsyn tas till av vem ordet skrevs och för vem. Endast i den kontexten kan ordet tolkas.

4.4 Förförståelse

Förförståelsen är de egna förkunskaperna, erfarenheterna som bildar stommen till den egna tolkningen av det som studeras. Min förförståelse i ämnet sträcker sig till de våldsutsatta barn som jag i mitt yrke har träffat. Min förförståelse för rättens bedömningar är liten, om än inte obefintlig, även om jag, i någon mån, färgats av den ständiga jämställdhets- och genusdebatt som råder i samhället. För forskaren är det viktigt att hålla sig själv utanför det som studeras och se på tingen ur ett objektiva perspektiv, vilken är min intention i denna studie. Den förförståelse som jag här måste förhålla mig till, är min förförståelse och kunskap om att alkohol orsakar våld, med andra ord att alkohol är en stark faktor bakom både våld och dödligt våld.

Barnen som jag har träffat har jag följt ända fram till att polisens förundersökning startat, varefter de inte längre varit mina ärenden och jag inte har någon erfarenhet från processen längre fram i skridandet.

4.5 Forskningsetik

Forskningsetiken omfattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innefattar att respondenter informeras om studiens syfte och att de deltar i en forskningsstudie, samtyckerkravet innebär att forskaren måste ha inhämtat samtycke till deltagande av respondenten. Konfidentialitetskravet innebär att deltagare skall kunna garanteras anonymitet och att uppgifterna skall anonymiseras så långt det är möjligt, för att förhindra att de kan kännas igen av andra. Nyttjandekravet innebär att materialet som samlats in skall användas till det ändamål som avsågs (Bryman 2001).

Empirin till denna studie är insamlad bland offentligt material, domar och domutsagor från Tingsrätt och Hovrätt. Respondenterna, människorna som förekommer i domarna, har ej informeras om användandet eller insamlingen men med tanke på att rätten själv gör en bedömning kring eventuell sekretess kring personuppgifter kan det ses tillräckligt med den anonymiseringen som görs av datan i resultatavsnittet .

Datan som samlats anonymiseras innan den återges och återges på ett sätt som gör, att exakta fraser inte återges för ett försvårande av igenkänning. Olika tingsnotarier och annan

domstolspersonal har sina personliga sätt att uttrycka sig i text, varför denna anonymisering anses nödvändig, likväl som anonymiseringen inte stör det ursprungliga syftet, sökandet efter skillnader i uttryckssätt kring gärningspersoner. De detaljer, som studien syftar på, såsom social ställning i form av yrke och utbildning anonymiseras också med tanken på risk för igenkänning. Ålder på barnen, målsägandena, har tagits bort ur redovisningen för att ytterligare försvåra eventuell igenkänning och staden för brottet utesluts ur redovisningen.

5. Resultat och analys

Då de två studerade domarna har en gärningsperson av vardera kön, särskiljs domarna i resultaredovisningen och analysen genom att gärningspersonens kön nämns.

5.1 Framställan av gärningspersonerna

Kvinnan omskrivs som ”mor” i dommaterialet och i Tingsrättens domskäl beskrivs i texten ett långtgående föräldraansvar, då Tingsrätten motiverar varför en del av de beskrivna gärningarna inte ses som en del i en systematisk misshandel, bland annat drag i håret på det minderåriga brottsoffret. Tingsrätten har i fallet menat, att en del av gärningarna kan ha skett i ett försök att tvinga brottsoffret att lyda sin mamma. Kvinnan nämns vid namn i den absoluta majoriteten av texten, men mor och mamma förekommer i text när det kommer till föräldraansvaret. Kvinnan berättar i sitt vittnesförhör hur relationen till brottsoffret är konfliktsfyllt och att hon har svårt för att hantera brottsoffrets humör av och till. Hovrätten finner inga förmildrande omständigheter och sänker strafflängden från Tingsrättens utdömda 8 månader i fängelse, till 6 månaders fängelse. Hovrättspersonalen består i avgörandet av 3 kvinnor och 2 män, varav Hovrättsrådet är en kvinna och referenten till denna är en man.

Mannen beskrivs som en ”god fader” av Hovrätten. I Hovrättens dom motivering skriver Hovrätten, att mannen av det minderåriga brottsoffret upplevts som en bra far, utom när han dricker. I vittnesdelen framgår samtidigt, att brottsoffret de senaste fyra åren undvikit hemmet och pappan och levt i ständig rädsla. I denna dom finns även ett avsnitt där en myndighetspersonal i vittnesmål beskriver gärningsmannen ha fått ”en svart blick” och i

beskrivningen ingår uttryck för hur otäck och hotfull myndighetspersonen upplevt den dömda i ett möte med den dömda. I Tingsrätten döms mannen till fängelse i ett år och sex månader, vilket av Hovrätten ändras till kontraktsvård för alkoholmissbruket och skyddstillsyn i ett år och sex månader. Mannen bedöms kunna avhålla sig från kriminalitet om han kommer tillrätta med sitt alkoholmissbruk, ett alkoholbruk han själv förnekar. Mannen medger endast att han har svårt för att behärska sig under berusning. Mannen är tidigare dömd, för rattfylla. Hovrättsrådet i fallet är en man, liksom referenten. I det hela består hovrättspersonalen av 3 män och två kvinnor då fallet avgörs i Hovrätten.

I dommaterialet framgår, hur mannen bedöms kunna vara en ”bra pappa” medan kvinnan bedöms ha en ”oförmåga att hantera sin tonåring” i sammanfattningen och denna ”oförmåga” härleds till missbruksproblematiken som gäller för gärningspersonen. Här finns en tydlig skillnad, mannen se som en god far i nyktert tillstånd, varpå han får kontraktsvård för att uppnå denna nykterhet, medan kvinnan bedöms ha en bristande föräldraförmåga, möjligen beroende på alkoholproblematiken, och döms till fängelse.

Svensson (2005) skriver att kvinnor som återfaller döms hårdare än män. I det här fallet blir Svenssons påstående tydligt, kvinnan som själv pratar om sin problematik och sitt neuropsykiatriska handikapp döms till frihetsberövande straff medan mannen får vård.

5.2 Framställning av gärningspersonens sociala ställning

Kvinnan själv uppger att hon har ett alkoholmissbruk, att hon varit i behandling men att detta inte har hjälpt, då hennes egentliga problematik är ett neuropsykiatriskt handikapp. Kvinnan uppger också själv att hon lidit av depressioner och att detta lett till ökat alkoholmissbruk. Alkoholmissbruket omnämns även av vittnen i fallet. Kvinnan är inte tidigare dömd och i övrigt omnämns inte hennes boendeform, relation till arbetsmarknaden eller social status.

Mannens sociala ställning omnämns flera gånger i dommaterialet, dels lyfter han själv sitt högstatusyrke men även rätten omnämner hans akademiska bakgrund i dommotiveringen. Mannen konstateras av Hovrätten ha ett alkoholmissbruk, något som mannen själv inte medger alls i materialet, även om myndighetspersonal påträffat mannen i ett kraftigt berusat tillstånd. Mannen omskrivs som en ”god far” av Hovrätten, trots att det i materialet inte har noterats att det minderåriga brottsoffret skulle ha sagt så om sin far.

5.3 Alkoholmissbruk

Alkoholbruket nämns i båda domarna. Mannen är en välutbildad man med ett högstatusyrke och kvinnans yrke eller sociala status omnämns inte i dommaterialet. I texterna framkommer aggressioner i samband med alkoholbruk och de minderåriga brottsoffrena har i båda fallen noterats uttrycka en rädsla och ett obehag för gärningspersonens berusningstillstånd.

För mannens dom framkommer i Hovrättens sammanställning, att i princip alla gärningar har begåtts under berusning och gärningspersonen har beskrivits bli aggressiv då denna har druckit alkohol, samtidigt som det finns med en gärningsbeskrivning med grovt våld mot den minderåriga, i nyktert tillstånd. För kvinnan benämns ordet ”problematisk” vad gäller gärningspersonens alkoholvanor, alkoholvanorna beskrivs i huvudsak av henne själv.

5.4 Tingsrättens straffmätning och Hovrättens bedömning efter överklagan

Kvinnan får 8 månaders fängelse av Tingsrätten, en dom som ändras av Hovrätten till 6 månaders fängelse.

Mannen döms till ett år och sex månader i fängelse av Tingsrätten, en dom som av Hovrätten ändras till ett år och sex månaders skyddstillsyn och kontraktsvård för alkoholmissbruket.

5.5 Sammanställt resultat och analys

Frågan som jag inledde arbetet med var om alkoholmissbruk spelar någon roll vid straffmätning, eller om det finns andra faktorer som kan tänkas påverka strafflängd vid fridsbrott mot barn. Jag har funnit att kön och social ställning kan antas ha spelat roll vid straffmätningen för de två studerade domarna i Hovrätten

För att analysera i denna del hade studien behövts göras i rummet för skeendet. En Tingsrättssal är en kal avskalad miljö, med maktpositionerna utmarkerade i ett system av sittplatser, placering av målsägande och gärningspersoner och deras försvarare. Interner i fängelse klär ofta upp sig inför sina rättegångar och det sker ett försök till anpassning i det sociala rum där saken skall prövas av människor med höga utbildningar. Att vara domare eller

rådman är vida överlägset andra yrkesgrupper och BRÅs Rapport ”*Polisanmäld misshandel*” (2011:16) menade, att barnmisshandel (jmf fridsbrott, där barnmisshandeln är systematisk och upprepad) oftare anmäls i de socioekonomiskt lägre klasserna än i de högre. Denna kunskap kan antas för att gälla i rättssalarna, där människor från Foucaults underraser skall dömas av Foucaults överraser (se Foucault 2008). Det kan i sammanhanget antas att språket skiljer sig åt, när det kommer till rättens och advokaternas språkbruk och de åtalades. Här finns advokaten som en bro, denne förväntas föra sin klients röst i rummet och vara en förmedlare av det som skall sägas och noteras i protokollen. I noterandet sker en tolkningsprocess som är oundviklig, tingsnotarien eller hovrättsnotarien skall anteckna vad som sägs och kan med goda skäl antas göra det med sina egna uttryck.

I resultatet framgår att en åtalad man mer konsekvent blir kallad vid sitt namn, förnamnet eller hela namnet, medan kvinnan omnämndes oftare utifrån sin roll mot brottsoffret, som en mamma, mor eller moder. Skillnaden återfanns i en analys av textavsnitten i den del där tingsrätten sammanfattar, det vill säga att notarien i fråga utifrån sin upplevelse av vad som sagts gör denna sammanfattning. Skau (2003) har studerat makt i myndighetssammanhang och konstaterat, att individen med pennen har makt i mötet med den som ärendet handlar om. Skau menar, att denna makt skall användas med förnuft, och kraftuttryck och egna intryck inte har i myndighetstexter att göra. Här ser jag en fara med att kalla kvinnor för ”moder” eller ”mamma” medan män ofta kallas vid sitt namn. I sättet att använda uttrycken mamma eller pappa ingår underförstått en uppsättning av egenskaper som hör ihop med rollen som mamma eller pappa, allt utifrån föreställningar om vilka egenskaper som begreppen förstås innefatta.

Genom användandet av kollektiva begrepp utifrån genus tilldelas kvinnan en roll i rummet, som förväntas innehålla ett system av egenskaper som omvårdnad, trygghet och annat som tillhör modersrollen. Mannen får i detta avsnitt behålla sina namn, vilket visar på att mannen inte har dessa förväntningar på egenskaper i rummet. Enligt Bourdieu (1992) är det avgränsade sociala rummet ett produktionsfält, där intressena binder samman grupper och exkluderar andra ut grupperna. Mannen döms av män och kvinnan har en kvinnlig hovrättsordförande som leder rättegången. Det kan inte uteslutas att den dömde mannen och männen i rätten delar intressen, och därmed är aktörer inom samma sociala fält. Kvinnan, med sin missbruksproblematik och sitt neuropsykiatriska handikapp här då inte till den högre socialklassens inre krets och uteslut därmed. Foucault (2008) hävdade att klassbegreppen och rasbegreppen inte behövdes alls eftersom det endast finns två raser, en under- och en överraser.

Kanske kan detta fakta med användandet av de genusbaserade begreppen, vilka förstås innebära att den det talas om består av en uppsättning egenskaper som förstås besittas av den omtalade, göra skillnad på kön hos den åtalade. Männen, med sina namn, förstås inte besitta de omvårdnade och trygghetsskapande egenskaperna, men kvinnorna förväntas äga dem. Foucaults maktbegrepp kan antas ha funnits med i det sociala rummet där dessa fall avgjordes.

Kvinnan lider av ett neuropsykiatriskt handikapp, som bland annat ger koncentrationssvårigheter. Kvinnan pratar öppet om sitt alkoholmissbruk. Utifrån Bourdies habitusbegrepp bildar gemensam habitus de sociala grupperna, individens kapital ger inträdet i de sociala rummen. Habitusen får ett värde när den erkänns av andra i den sociala gruppen (Bourdieu 1992). Det finns skäl att anta, att ingen i rättssalarna kände en identifikation med kvinnan som stod åtalad för brotten. Dels har hon brutit den norm som hon förväntas uppfylla, den moderliga och den goda, den uppsättning egenskaper hon tilldelas av samhället i egenskap av kvinna och mor. Man kan även anta att hennes språk inte var enig med rättens språkbruk, och genom språket och retoriken tillförskansar man sig makt menade Foucault. Mannen är en välutbildad akademiskt utbildad man med en hög social ställning. Utifrån hans yrke kan man här anta att hans språk mer överensstämde med rättens språkbruk och att han hade en insikt i den uppförandekoden som förväntades av honom i rummet. Kvinnan var inte tidigare dömd, medan mannen var tidigare dömd. Detta kan ha gjort att mannen hade en föreställning om vad som förväntades av honom i det sociala rummet, medan kvinnan saknade den erfarenheten helt. Mannens retorik omnämns i dommaterialet och han har gått i aktiva diskussioner om handlingar över utredningar som utgör bevismaterial i hans fall. Hans kunskap kan antas ha blivit makt i rummet där hans talan fördes, på ett mer uttalat sätt än kvinnan lyckats med.

Även när det kommer till alkohol finns skillnaden. I mannens dom beskrivs gärningspersonen som impulsiv och aggressiv under berusning och i sammanfattningen av förhandlingen specificeras att mannen nästan uteslutande varit påverkad av alkohol när våldet utövats. För kvinnan, som också har ett alkoholproblem, nämns specifikt inte aggressivt beteende under berusning alls. Detta kan tolkas till att mannen under alkoholberusning förväntas vara aggressiv medan kvinnan inte har de förväntningarna på sitt beteende. I kvinnans dom, när Hovrätten beslutar att ogilla delar av åtalspunkterna, kallas gärningspersonen genomgående för ”modern” i texterna där gärningsbeskrivningarna dokumenteras. I delen där gärningspersonen befanns skyldig, kallas gärningspersonen vid sitt namn. I kvinnans dom

sätter Hovrätten ner straffet från 8 månaders fängelse till 6 månader. För mannen kopplas också brottsligheten till alkoholintag. Den gång som gärningspersonen benämns med ”*pappa*” är i ett sammanhang där han befins vara en ”*bra pappa*” när han inte intar någon alkohol, även om vittnesutsagorna utvisat att alkoholintaget är frekvent och gärningspersonen i fallet tidigare har dömts för grovt rattfylleri, samt genomgått behandling förut, förutom att det minderåriga barnet själv uppgett sig undvika att vistas i hemmet de senaste fyra åren. Här finns en synbar skillnad i könsrollerna. Kvinnan döms till fängelse medan mannen i Hovrätten får vård. I det analyserade materialet framkommer, hur kvinnans förväntade egenskaper inte fylls upp av hennes beteende och även om brottsligheten och gärningarna beskrivs grövre och mer frekvent för mannen än för kvinnan, så behåller kvinnan sitt fängelsestraff medan mannen bedöms behöva vård. Till denna skillnad kan finnas fler förklaringar men i resultatet framgår, att kvinna döms hårdare av rätten, även om de beskrivna gärningarna inte är lika grova och frekventa som mannens gärningar mitt sitt barn. Lindgren & Lundström (2010) har i sin studie om framställning av brottsoffer och gärningsmän i svensk media funnit, att den ideala gärningsmannen är en okänd man, lätt att framställa som avvikare, och det ideala offret är en värnlös kvinna. Författarna menar, att i en strävan efter att framställa en gärningsman görs en normenlig medborgare till avvikare genom att bakgrunden studeras i detalj och varje tecken på avvikelse från norm lyfts till stora proportioner. Denna slags framställan finns inte utrymme för i dommaterialet, som produceras i en text- och uttrycksmässigt ramstyrd form. Men det kan konstateras, att en misshandlande mamma avviker markant från bilden av den ideala gärningsmannen och att det är möjligt, att den akademiskt utbildade mannen inte heller motsvarade bilden av den ideala gärningsmannen.

I kvinnans dom kan inte utläsas vilken boendeform hon har, hur hennes förankring till arbetsmarknaden ser ut eller hur hon försörjer sig. Det framgår i vittnesutsagorna att det handlar om en lägenhet. Att kvinnan saknar inkomst noteras i motiveringen till straffet och i det avsnitt där advokatkostnader beslutas stanna på staten för hennes del. I mannens dom kan det utläsas att han och hans minderåriga barn inte bor i lägenhet och att han har en stark förankring till arbetsmarknaden, i en socialt hög position i samhället han lever i. I mannens dom framkommer hur han lyfter denna position själv. Kvinnan berättar enligt dommaterialet i rättssalarna om sin tidigare behandlingsepisod, och varför denna behandling inte gav henne den eftertraktade nykterheten. Kvinnan har noterats mena, att den underliggande problematiken, det neuropsykiatriska handikappet, är den egentliga orsaken till alkoholbruket och att hon nu sökt hjälp för att komma till rätta med detta. Mannen lyfter sin höga samhällsposition och gör sina yrkeskunskaper gällande i rättssalarna. Han ifrågasätter

dokument som används som bevisning i sak, med hänvisning till sin egen yrkeskunskap. Lyftandet av de akademiska kunskaperna kan också tolkas utifrån Bourdieus kapitalbegrepp, då detta handlande kan vara inträdesbiljetten i det sociala rummet i rätten. För att få tillträde till ett socialt rum räcker det inte med att besitta rätt kapital, de etablerade i det sociala fältet skall också erkänna kapitalen, menade Bourdieu (1992).

6. Diskussion

Mannen, som inte vill kännas vid sitt missbruk i fler ord än att han får svårt att behärska sig när han dricker alkohol, som är dömd för grov rattfylla och hans barn har hållit sig hemifrån i så stor omfattning som möjligt de senaste fyra åren, bedöms vara en ”god far” av Hovrätten och får vård för sitt missbruk.

Kvinnan, som tidigare själv sökt hjälp för sitt alkoholmissbruk, har en insikt i varför behandlingen inte fungerat och nu har sökt hjälp för sitt underliggande problem, ett neuropsykiatriskt handikapp, döms till fänelsestraff då ...”Hovrätten inte finner några förmildrande omständigheter”.

Enligt Foucaults tankar om en över- och en underras så kan mannen se tillhöra Foucaults överras och kvinnan Foucaults underras. Bourdieus kapitalbegrepp kan antas ha betydelse för utgången av dessa två rättegångar. Mannen tillhör de högre socialklasserna och kan antas dela en del av sitt kapital, både det ekonomiska, sociala och kulturella kapital med människorna i rättssalen medan kvinnan inte delat dessa kapital med dem. Därmed uteblir identifikationen av kvinnan som en av ”oss”, en av dem som har gemensamma kapital och likartade sociala och statusmässiga positioner i ett samhälle. Mannen kanske inte har de förväntningar på sin föräldraroll som kvinnan har, i enighet med roller och egenskaper som tilldelas människor utifrån kön, och därmed bryter inte mannen mot normen som råder på ett lika tydligt sätt som kvinnan kan ha anses gjort. Det är möjligt, att det är orsaken till att den som ber om hjälp blir dömd, och den som förnekar sitt hjälpbehov får vård.

Man kan i texten utläsa, att mannen ser sig själv stå likvärdig med rättens personal medan kvinnan är tydlig med sin underposition. Det kan heller inte uteslutas att könet på rättens ordförande kan avgöra för strafflängden. Mannen döms av män, kvinnan av kvinnor. Om det är som Jansson (2010) menar, att männen har förväntningar på sig att vara handlingskraftiga

och starka, så motsvarar den dömda mannen dessa förväntningar, även om hans respons varit våld. Jansson (2010) menar också att kvinnor förväntas vara svaga och omvårdande, vilket kvinnan i det här fallet brutit emot. Trulsson (2005) tar upp kritik som Bourdieus kapitalbegrepp har fått utifrån ett genusperspektiv, där Järvinen kritiserat Bourdieus kapitalbegrepp utifrån en genusaspekt vara deterministiska och Järvinen har istället velat se män och kvinnor som aktiva subjekt som faktiskt bryter sig lös från givna mönster utifrån traditionell manlig dominans över kvinnors livsvillkor. Kvinnan i denna studie döms av en kvinnlig Hovrättsordförande. Här kan man kanske ana, hur den dömda kvinnan starkt har avvikit från det medelklassideal som Trulsson (2005) beskrivit råda, en klass skillnad som gjort att identifikationen av kvinnan till det egna jaget uteblir i rummet. Den värtaliga, akademiskt utbildade mannen har möjligen fått en sådan identifikation och igenkänning att uppstå, varpå rätten får en förståelse som leder till vård som påföljd i Hovrätten.

De sociala förhållandena i det studerade rummet gör, att det kan antas att mannen har en likvärdig habitus med rättens personal, medan kvinnan inte har samma slags habitus och på ett mer tydligt sätt avviker från det som i rummet vad gäller kapital är gemensamt. Foucaults maktbegrepp innebär också att makten finns där den används. Mannen tydliggör sina akademiska kunskaper i rummet där han från början redan antagligen är med jämbördig med de övriga, medan kvinnan inte gör detta. Foucaults maktbegrepp blir här tydligt, mannen använder den makt han ser sig ha med hjälp av språket. Kunskap är inte makt, kunskap kan ge makt, menade Foucault (1970). Här använder mannen makt med språkets hjälp, vilket kvinnan kan antas ha varit oförmögen att göra.

Det kan inte uteslutas, att socialklasstillhörigheten och tillträde i de sociala högre fälten här har bidragit till Hovrättens avgöranden i dessa två fall. Litzén (2004) menar, att socialpolitiken har utvecklats mot en syn på sociala problem som ett resultat av individuella misslyckanden. Att misshandla sitt barn kan anses som ett rejäl misslyckande i sitt föräldraskap, men skillnaderna i påföljd för brott för de två studerade föräldrarna vittnar om att den socialt högställda möter en annan påföljd än den socialt lägre ställda.

7. Slutsats

Arbetet med det omfattande dommaterialet påbörjades med en tanke om alkohol som förmildrande omständighet vid barnmisshandel. Under arbetets gång har det blivit tydligt, hur alkoholen behandlas olika utifrån andra variabler, såsom kön och social status. I de två studerade fallen är det den som ber om hjälp blir dömd till frihetsberövande straff, och den som förnekar sitt hjälpbehov får kontraktsvård som påföljd. Jag påbörjade min studie med tanken om att alkoholen kunde vara en förmildrande omständighet vid fridsbrott på samma sätt som den befunnits kunna vara det vid trafikbrott, men jag fann, att detta endast gäller vissa, och kan bli synbar i straffmätningen.

9. Referenslista

- Alvesson, M. & Billing Due, Y. (1999) *Kön och organisation*. Lund: Studentlitteratur
- Boglund A, Eliasson S, Månsson P (2005), *Kapital, rationalitet och social sammanhållning; en introduktion till klassisk samhällsteori*. Norstedts, Stockholm
- Bourdieu, P. (1992) *Texter om de intellektuella*
- Broady, D. (1991) *Sociologi och epistemologi: Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HSL Förlag
- Bryman A (2001) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB
- BRÅ Rapport 2011:16 *Den polisanmälda barnmisshandeln. Utvecklingen fram till 2009*
Västerås: Edita Nordstedts
- Börjesson M & Palmblad E (red) (2010) *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB
- Eagly A & Szcesny S (2009) "Stereotypes about women, men, and leaders: Have times changed?" I Barreto, M (Ed), Ryan, M. (Ed) & Schmitt, M (Ed). *The glass ceiling in the 21st century: Understanding barriers to gender equality*. Psychology of women book series. Washington, DC, US: American Psychological Association
- Foucault, M. (1970) *The order of things*. New York: Routledge
- Foucault, M. (2008) *Samhället måste försvaras*. Hägersten: Tankekraft förlag
- Hedin U-C (2005) "Uppbrott ur kriminalitet, sociala arbetskooperativ och empowerment" i Hilte M. *Kön, behandling och kunskap – om olika vägar ut ur missbruk och social marginalisering*. Lund: Studentlitteratur
- Jacobsson K & Meeuwisse A. (2008) "Fallstudieforskning" i Meeuwisse A, Swärd H, Eliasson-Lappalainen R & Jacobsson K. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur
- Jansson, U (2010) *Den paradoxalt nödvändiga kvinnan. Könsdiskurser i Svenskt Näringslivet nyliberalt drama*. Avhandling från Karlstads Universitet.
- Lindgren S & Lundström R (2010) *Ideala offer, och andra. Konstruktioner av brotsutsatta i medier*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Litzén S (2004) ”De glömda brottsoffren- utsatthet för brott bland marginaliserade grupper” i Lindgren M, Pettersson K-Å & Hägglund B. *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Stockholm: Jure Förlag AB

Lundström T. (2008) ”Aktforskning” i Meeuwisse A, Swärd H, Eliasson-Lappalainen R & Jacobsson K. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Mohammad-Reza Y & Hammarström U (2011) *Rattfylleri vid vållandebrott i trafiken. Analys av uppgifter i lagföringsregister*. VTI rapport 710, Statens Väg och Transportforskningsinstitut

Skau, G M (2003) *Mellan makt och hjälp*. Malmö: Liber

Svensson B (2005) ”Varför fortsätter män och kvinnor att använda narkotika?” i Hilte M. *Kön, behandling och kunskap –om olika vägar ut ur missbruk och social marginalisering*. Lund: Studentlitteratur

Torell, U (2010) ”Sextiotalscigaretten i svensk konsumtionskultur” i Börjesson M & Palmblad E (red). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB

Trulsson K (2005) ”Missbrukarfamiljen och samhället- ett kultursociologiskt perspektiv” i Hilte M. *Kön, behandling och kunskap –om olika vägar ut ur missbruk och social marginalisering*. Lund: Studentlitteratur

Wahl T (2010) ”Konstruktioner av kroppsakta” i Börjesson M & Palmblad E (red). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB

Wreder M (2010) ”Ovanliga analyser av vanliga material” i Börjesson M & Palmblad E (red). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB